

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
Навчально-науковий інститут механічної інженерії, транспорту та
природничих наук
Кафедра цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
та методичної роботи

В.В. Костін
2023 року

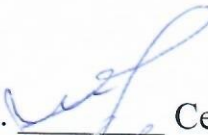
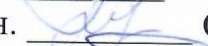

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ООК-5 «Безпека життєдіяльності та охорона праці»

першого (бакалаврського) освітнього рівня
спеціальності 014.11 – Середня освіта (Фізична культура)

освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)»

Робоча програма навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» розроблена на основі освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)» підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 014.11 – Середня освіта (Фізична культура) та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробили: зав. каф. ЦБГЗ, д. т. н. Сергій СУКАЧ
доц. каф. ЦБГЗ, к. т. н. Ольга ЧЕНЧЕВА
доц. каф. ЦБГЗ, к. т. н. Дмитро РЕЗНІК

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою, протокол № від « 28 » 08 2023 р.

Завідувач кафедри Сергій СУКАЧ

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)», спеціальності 014.11 – Середня освіта (Фізична культура).

протокол № від « 28 » 08 2023 р.

Гарант освітньо-професійної програми Тамара ЛОШИЦЬКА
Завідувач кафедри Олена АНТОНОВА

Робочу програму обговорено та схвалено методичною комісією зі спеціальності 014.11 – Середня освіта (Фізична культура)

Голова методичної комісії Олена АНТОНОВА

© КрНУ, 2023 рік

© доц. Ченчева О. О., 2023 рік

© доц. Резнік Д. В., 2023 рік

© проф. Сукач С. В., 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3,0	Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка» (шифр і назва)	Обов'язкова	
	Напрямок підготовки 01 «Освіта/Педагогіка»		
Модуль 1	Спеціальність (професійне спрямування): 014.11 – Середня освіта (Фізична культура)	Рік підготовки: (курс)	
Змістових модулів 2		II-й	II-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		4-й	4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 2,4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	14 год.	4
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
Вид контролю: диф. залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 0,5

для заочної форми навчання – 0

* 1 кредит = 30 год.

Кількість кредитів = $\frac{\text{загальна кількість годин}}{30}$

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є поглиблення знань у процесі вивчення дисципліни та набуття компетенцій згідно освітньо-кваліфікаційної програми за фахом.

Основними завданнями вивчення дисципліни є засвоєння таких питань, як класифікація та загальні закономірності виникнення небезпек, їх властивості, наслідки впливу на організм людини; теоретичні основи безпеки життєдіяльності, зокрема, види ризику, методи його визначення та зниження; основи захисту здоров'я та життя людини і середовища її проживання від небезпек як повсякденного характеру, так і в умовах надзвичайних ситуацій. Особлива увага приділена вивченню характеристик таких техногенних та промислових факторів впливу на життєдіяльність, як шум, вібрація, електромагнітні та іонізуючі випромінювання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати: сучасні соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги безпеки життєдіяльності та охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки, міжнародні норми у галузі охорони праці; основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці; системи управління охороною праці, основні поняття охорони праці та її завдань на рівні об'єкту господарювання та країни в цілому.

уміти: визначати коло своїх обов'язків з питань охорони праці на конкретному робочому місці, організувати заходи безпеки професійної групи людей в умовах конкретного об'єкту господарювання; враховувати вимоги охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки, збереження навколишнього середовища, безпеки життєдіяльності під час виконання трудової діяльності; збирати і аналізувати науково-технічну інформацію з техніки безпеки та охорони праці, вміти надавати першу допомогу.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач

Загальні і фахові компетентності:

ФК 7. Здатність розвивати в учнів ціннісне ставлення до свого здоров'я та фізичного стану.

ФК 14. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище та здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки спортивних рухів, безпеки життєдіяльності, гігієни, а також фізіологічних наслідків гіпокінезії.

ФК 15. Здатність використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу, популяризувати сучасні рухові програми серед учнів та членів педагогічного колективу членів педагогічного колективу.

ФК 16. Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.

ФК 17. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності, надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

Програмні результати навчання:

ПРН 8. Форми організації занять з фізичного виховання. Особливості та різновиди шкільних уроків фізкультури. Їх мета, завдання. Функції учителя фізкультури. Зміст педагогічного аналізу уроку.

ПРН 23. Використовувати оздоровчі стратегії роботи з учнями, що сприяють нівелюванню дії патологічних та стресогенних чинників на організм школярів, формують у них потребу у регулярних фізичних вправах, руховій активності.

ПРН 28. Організовувати освітнє середовище та процес фізичного виховання зокрема, з урахуванням правил безпеки життєдіяльності, безпеки спортивних рухів, санітарії та гігієни, протиепідемічних правил. Проводити просвітницьку роботу щодо профілактики спортивного травматизму

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Таксономія небезпек.

Модель життєдіяльності людини. Особливості техногенного впливу на природу. Людина та її діяльність. Безпека життєдіяльності як наука. Ключові поняття безпеки життєдіяльності та цивільного захисту. Принципи безпеки життєдіяльності. Методи забезпечення безпеки. Засоби забезпечення безпеки. Безпека життя та діяльності людини в Україні. Види небезпек. Класифікація небезпек. Джерела небезпек.

Тема 2. Ризик у безпеці життєдіяльності.

Чинники, що впливають на безпеку людини. Концепція абсолютної безпеки. Концепція прийнятної (допустимого) ризику. Поняття про ризик. Управління ризиками. Методи визначення ризику. Застосування ризику в розрахунках.

Тема 3. Природні загрози, характеристика проявів і впливу на людей.

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ. Небезпечні гідрологічні явища, чинники ураження, особливості їх проявів та наслідки. Пожежі у природних екосистемах, чинники ураження природних пожеж, особливості їх проявів і наслідки. Біологічні небезпеки, їх чинники ураження. Небезпечні метеорологічні явища, їх негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки.

Тема 4. Техногенні небезпеки та їх наслідки.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру. Класифікація, номенклатура чинників ураження техногенних небезпек. Хімічна небезпека. Радіаційна безпека.

Тема 5. Надання домедичної допомоги потерпілому.

Первинний огляд постраждалого, виклик швидкої допомоги. Штучне дихання і непрямий масаж серця. Способи зупинки кровотеч. Порядок надання допомоги постраждалому при пораненнях і кровотечах.

Змістовий модуль 2. Охорона праці

Тема 6. Фактори та чинники виробничого і трудового процесу.

Повітря робочої зони. Засоби та заходи його оздоровлення. Освітлення виробничих приміщень. Шум, ультразвук та інфразвук. Електромагнітні поля (ЕМП) та електромагнітні випромінювання (ЕМВ). Електробезпека.

Тема 7. Управління безпекою життєдіяльності та охороною праці. Менеджмент безпеки.

Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою. Загальні норми законодавства, що регламентують регулювання безпеки. Інформаційне забезпечення прийняття рішень реагування на надзвичайні ситуації. Порядок інформування населення щодо загрози виникнення надзвичайних ситуацій. Загальна характеристика рятувальних робіт.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лк	п.з.	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності				
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Таксономія небезпек.	12	2	2	8
Тема 2. Ризик у безпеці життєдіяльності.	12	2	2	8
Тема 3. Природні загрози, характеристика проявів і впливу на людей.	18	2	4	12
Тема 4. Техногенні небезпеки та їх наслідки.	12	2	2	8
Тема 5. Надання домедичної допомоги потерпілому.	12	2	2	8
Разом за змістовим модулем 1	56	10	12	44
Змістовий модуль 2. Охорона праці				
Тема 6. Фактори та чинники виробничого і трудового процесу.	8	2	–	6
Тема 7. Управління безпекою життєдіяльності та охороною праці. Менеджмент безпеки.	16	2	4	10
Разом за змістовим модулем 2	24	4	4	16
Усього годин	90	14	16	60

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови ймовірно-логічних моделей виникнення і розвитку	2

	надзвичайних ситуацій.	
2	Визначення ризику розвитку професійних захворювань та виникнення надзвичайних ситуацій.	2
3	Екологічні проблеми, пов'язані із забрудненням атмосфери. Забруднення атмосфери аерозолями та його вплив на здоров'я людини.	2
4	Стани втоми і стресу.	2
5	Професійний відбір і професійна орієнтація.	2
6	Оцінювання захисних споруд.	2
7	Загальні принципи надання першої долікарської допомоги постраждалим.	2
8	Дослідження правових та організаційних основ законодавства України з охорони праці.	2
Усього годин		16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Таксономія небезпек.	8
2	Ризик у безпеці життєдіяльності.	8
3	Природні загрози, характеристика проявів і впливу на людей.	12
4	Техногенні небезпеки та їх наслідки.	8
5	Надання домедичної допомоги потерпілому.	8
6	Фактори та чинники виробничого і трудового процесу.	6
7	Управління безпекою життєдіяльності та охороною праці. Менеджмент безпеки.	10
Усього годин		60

7. Методи навчання

Словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням інформаційних комп'ютерних технологій, пояснення, розповідь, бесіда.

Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів з навчальною книгою; виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

8. Методи контролю

Основними види та форми контролю засвоєння змісту дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» є такі:

- усні та письмові форми опитування;
- проведення тестування (модульного та підсумкового).

Методи контролю навчальних досягнень студентів:

- методи усного контролю: виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, індивідуальне опитування, фронтальне опитування, участь в онлайн-дискусіях, тощо;
- методи письмового контролю: поточний контроль; тематичний письмовий контроль після завершення змістового модуля; підсумкове письмове тестування;
- методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

9. Розподіл балів, що отримують здобувачі*

Вид занять	Змістовий модуль №1 Змістовий модуль №2							Сума
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	
Лекції та практичні заняття	5	10	10	10	10	10	5	60
Поточний контроль: тематичний контроль після завершення змістового модуля	40							40
Усього								100

Примітка.

T1, T2 ,..., T7 – теми змістових модулів.

* Особливості нарахування балів студенту за видами навчальної діяльності:

- 1) Бали за виконання усіх практичних робіт, передбачених програмою дисципліни, нараховуються виключно після їх захисту. При цьому максимальним балом оцінюється виконання усіх практичних робіт згідно з розкладом занять за умови їх своєчасного захисту.
- 2) Бали за результатами виконання усіх видів робіт зараховуються студенту лише за умови виконання поточних контрольних заходів (опитування, тестування) з якістю 50 і більше відсотків.
- б) Передбачено можливість зарахування результатів навчання, здобутих в умовах неформальної освіти, згідно діючого в університеті положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)
0-34	F	незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

10. Рекомендована література

Базова

1. Репозиторій КрНУ, методичні вказівки кафедри цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою, http://document.kdu.edu.ua/met_sp.php?spec=263

2. Кодекс цивільного захисту України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.10.2012 № 5403-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013: № 34-35. Ст.458. Дата оновлення: 01.01.2019. Редакція, підстава – 2629-VII.

3. Основи охорони праці : навч. посіб. / С. В. Сукач та ін. ; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського, каф. «Охорона праці, цивіл. та пром. безпека». - Кременчук : КрНУ ім. М. Остроградського, 2020. – 255 с.

4. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: навч. посіб. / О. І. Губачов, С. В. Сукач та ін.; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського, Навч.-наук. ін-т мех. інженерії, трансп. та природнич. наук. - Кременчук : НОВАБУК, 2022. – 270 с.

5. Моніторинг, моделювання, керування рівнями фізичних чинників приміщень промислового та цивільного призначення : монографія / С. В. Сукач та ін.; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського [та ін.]. - Кременчук : НОВАБУК, 2022. – 239 с.

6. Вибухонебезпечні наслідки воєнного стану. Виклики та протидія : навч. посіб. / С. В. Сукач та ін. ; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського, Голов. упр. держ. служби України з надзвичайн. ситуацій у Полтав. обл., Асоц. цивіл. захисту. – Кременчук : НОВАБУК, 2022. - 170 с.

7. Домедична допомога / О. О. Ченчева, С. М. Геращенко, Ю. І. Чеберячко, Видавництво «НОВАБУК», 2022. – 125 с.

8. Березуцький В. В. Ризик-менеджмент використання обладнання та технологій : навч. посібник для студентів спеціальності 263 «Цивільна безпека», освітня програма «Охорона праці»/ В. В. Березуцький. Харків : ФОП Панов А. М. 2020. – 424 с.

9. Запобігання аварій на виробництві : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня із спеціальності 263 – Цивільна безпека / Янчик

О.Г., Богатов О. І., Ільїнська О. І., Толстоусова О. В. – Харків: НТУ «ХП», 2022. – 180 с.

10. Безпека праці в професійній діяльності. Частина II. Забезпечення техногенної безпеки та безпечних умов праці: навчальний посібник для студентів другого (магістерського) рівня із галузі знань за шифрами: 01, 03, 05, 06, 07, 10–18, 25–29 / О. Г. Янчик, В. Ф. Райко, Ю. А. Петренко, М. В. Пастухов, А. М. Корнійчук, О. І. Ільїнська – Харків : НТУ «ХП», 2020. – 316 с.

11. Промислова екологія / За редакцією Филипчука В. Л. /: Навч. посібник. – Рівне: НУВГП, 2013. – 495 с.

12. Вентиляція промислових приміщень. Підручник. / О. Є. Лапшин, О. О. Лапшин, М. В. Худик. – Кривий Ріг : Видавець Чернчвський Д. О., 2022. – 264 с.

Допоміжна

13. Sukach, S. V., Cheberiyachko Yu. I., Petrenko, I. S., Rieznik, D. V., Hubachov, O. I., and Tsybulnyk, N. N.(2023). Modeling and Risk Assessment of Man-Made Disasters at Petrochemical Enterprises. *Sci. innov.*, 19(2), 56–66.

14. Sukach S., Reznik D., Zachepa N., Chenchevoi V. Normalization of the Magnetic Fields of Electrical Equipment in Case of Unauthorized Influence on Critical Information Infrastructure Facilities. *Soft Target Protection, NATO Science for Peace and Security Series C: Environmental Security, Theoretical Basis and Practical Measures.* 2020. PP. 337-349.

15. Sukach, S., Chenchevoi, V., Fjodorova, N., Chencheva, O., Bakharev, V., Kortsova, O., Shevchenko, V., Petrenko, I. (2022). Applying a neural network method to search for optimal air ionization conditions. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6 (10 (120)), 27–34.

16. В. С. Бахарєв, О. Л. Корцова, Д. В. Резнік, С. В. Сукач, Н. Н. Цибульник, Ю.І. Чеберячко. Інформаційні технології з контролю впливу техногенних чинників на безпеку населення в межах урбосистеми. Проблеми охорони праці в Україні. – Вип. 38(1-2)/2022. – К.: ННДІПБОП, 2022. – С. 20–29.

Інтернет-ресурси:

17. <https://dsp.gov.ua/> - Офіційний сайт Державної служби України з питань праці.

18. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.

19. <https://dsns.gov.ua/> - Офіційний сайт Державної служби з надзвичайних ситуацій України.

20. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

21. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Інтернет-сторінка. - Режим доступу до електронних документів: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

22. Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка: Інтернет-сторінка. – Режим доступу до електронних документів: <http://korolenko.kharkov.com/>